

BIG IDEAS
on global issues

Global
Education
Time

MIGRACJE

PODSTAWOWE POJĘCIA
I EFEKTY UCZENIA SIĘ

Listopad
2024

1

PRZYCZYNY MIGRACJI

Migracje są nieodłączną częścią ludzkiej egzystencji oraz naszego współzależnego i integrującego się świata. Pierwsi ludzie zaczęli migrować z Afryki do pozostałych regionów Ziemi około 120 000 lat temu. Wszyscy jesteśmy ich potomkami.

Szacuje się, że w 2020 roku na całym świecie było około 281 milionów międzynarodowych migrantów i migrantek, co stanowi 3,6% światowej populacji.¹

Możliwość przemieszczania się jest jednym z praw wymienionych w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka (Artykuł 13).² Obejmuje ono swobodę poruszania się po terytorium danego kraju, wyboru miejsca zamieszkania, prawo do opuszczenia dowolnego kraju oraz prawo do powrotu do własnego kraju.

Niektórzy ludzie decydują się na migrację (np. w poszukiwaniu lepszych warunków życia), inni są zmuszeni opuścić miejsce zamieszkania (np. z powodu wojny lub zmian klimatu). Niektóre okoliczności, takie jak wojna, ubóstwo czy brak niezbędnych do życia usług (np. odpowiedniej opieki medycznej), sprawiają, że ludzie decydują się wyjechać ze swojego kraju (w literaturze okoliczności te określane są jako **czynniki „wypychające”**, ang. push factors).

Natomiast inne uwarunkowania – np. możliwość zatrudnienia, bezpieczeństwo, tolerancja religijna, niższe ryzyko występowania katastrof naturalnych lub bardziej żyzna ziemia – przyciągają ludzi do danego państwa czy regionu (są to tzw. **czynniki „przyciągające”**, ang. pull factors).

[1] World Migration Report 2022, <https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/>

[2] https://www.unesco.pl/fileadmin/import24/user_upload/pdf/Powszechna_Deklaracja_Praw_Czlowieka.pdf

Uchodźcy to osoby, które są zmuszone do ucieczki ze swojego miejsca zamieszkania z powodu konfliktów zbrojnych, prześladowań i przemocy. Wysoki Komisarz ONZ ds. Uchodźców (UNHCR) szacuje dzisiejszą liczbę osób uchodźczych na 43,4 miliony. Jeszcze dwa lata temu ponad połowa z nich uciekała przed klęskami żywiołowymi, a nie przed wojną. Dziś te statystyki zmieniły konflikty zbrojne dziejące się na terenie Ukrainy, Sudanu i Palestyny. Czynniki polityczne, społeczne, środowiskowe i ekonomiczne – np. dyskryminacja, możliwość zatrudnienia, nierówności ekonomiczne między państwami – mogą wywoływać przepływy migracyjne.

Osoby uchodźcze nie zawsze przekraczają granice swoich krajów pochodzenia; wówczas określamy ich mianem “uchodźców wewnętrznych”. Według organizacji pozarządowej Centrum Monitorowania Uchodźców Wewnętrznych (IDMC) pod koniec 2023 roku aż 75,9 miliona ludzi było uchodźcami wewnętrznymi (najwięcej w Sudanie – 9,1 miliona). Prawie połowa z nich żyje w Afryce Subsaharyjskiej. Zdecydowana większość ucieka przed wojną i prześladowaniem.

Efekty uczenia się

- **Uczniowie i uczennice rozumieją, że migracja jest procesem globalnym i zawsze była nieodłącznym elementem życia ludzi (i innych zwierząt).**
- **Mają świadomość, że wszyscy ludzie, w tym oni sami i ich rodziny, są potomkami migrantów i migrantek.**
- **Uczniowie i uczennice rozumieją, że istnieje wiele powodów, dla których ludzie migrują i potrafią wymienić kilka kluczowych czynników „przyciągających” i „wypychających”.**
- **Młode osoby mają świadomość, że istnieją różne rodzaje przepływów migracyjnych; potrafią opisać niektóre z politycznych, społecznych, środowiskowych i ekonomicznych przyczyn migracji.**

Na przestrzeni dziejów mieliśmy do czynienia z różnorodnymi ruchami migracyjnymi – pokojowymi lub pełnymi przemocy, dobrowolnymi lub wymuszonymi. Transatlantycki handel niewolnikami afrykańskimi jest przykładem przymusowej migracji około 10-12 milionów ludzi.³

Współczesna migracja jest często powiązana z wydarzeniami z przeszłości. Współczesne zależności gospodarcze między Europą a częścią Azji, Afryki i obu Ameryk, które wynikają z krwawego podboju kolonialnego tych części świata przez Europejczyków w XV i XX wieku, doprowadziły do (pokojowej) migracji z tych regionów do Europy w XX wieku.

„Jesteśmy tu, ponieważ wy byliście tam” - A. Sivanandan.⁴

Efekty uczenia się

- Uczniowie i uczennice potrafią opisać różne typy ruchów migracyjnych (pokojowe, dobrowolne, wymuszone, charakteryzujące się stosowaniem przemocy wobec ludności migrującej).
- Potrafią wymienić kilka kluczowych historycznych migracji (np. migracja z Afryki; migracja do obu Ameryk; transatlantycki handel niewolnikami).
- Uczniowie i uczennice rozumieją powiązania między wydarzeniami z niedawnej lub bardziej odległej przeszłości a współczesną migracją.
- Przykładowo potrafią wyjaśnić związek między dawną kolonizacją europejską a współczesną migracją do Europy.

[3] Jednym z lepiej opracowanych źródeł dotyczących tego zagadnienia jest polska Wikipedia: https://pl.wikipedia.org/wiki/Transatlantycki_handel_niewolnikami dostęp: 4.09.2024 rok.

[4] Dostęp: <https://www.ourmigrationstory.org.uk/oms/by-era/1900%E2%80%932000>

NIERÓWNOŚCI I ZMIANY KLIMATU

Ogromne nierówności między państwami oraz zmiany klimatu to dwa główne czynniki napędzające ruchy migracyjne na świecie. Zmiany klimatu mogą negatywnie wpłynąć na zdolność rodzin i całych społeczności zamieszkujących uboższe ekonomicznie kraje Południa (stanowiące większość świata) do produkcji żywności i przetrwania.

Dlatego niektóre rodziny popadają w długi, aby umożliwić jednemu z jej członków wyjazd w poszukiwaniu lepszego życia. Mają nadzieję, że osoba ta spłaci zaciągnięty dług, a dzięki możliwościom w nowym miejscu zamieszkania, będzie wspierać rodzinę finansowo, by ta była w stanie zaspokoić swoje podstawowe potrzeby, takie jak opieka zdrowotna, edukacja czy wyżywienie, co bez tej pomocy byłoby bardzo trudne.

Efekty uczenia się

- Uczniowie i uczennice rozumieją, że ruchy migracyjne z uboższych do bogatszych ekonomicznie państw są konsekwencją nierówności na świecie.
- Potrafią wyjaśnić powiązania między migracją a zmianami klimatu.
- Znają przewidywaną skalę migracji środowiskowej.
- Rozumieją, że wsparcie finansowe przekazywane przez migrantów i migrantki ich rodzinom w krajach pochodzenia może wspierać rozwój państw Południa i zmniejszać nierówności.

MIĘDZYNARODOWE MIGRACJE

Migracja odbywa się zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak i międzynarodowym. Współcześnie największe międzynarodowe ruchy migracyjne odbywają się z bogatych krajów do innych bogatych krajów oraz z uboższych krajów do innych uboższych krajów (Północ-Północ; Południe-Południe). Duża część migracji ma charakter tymczasowy; wielu migrantów i migrantek wraca do kraju pochodzenia.⁵

Zdecydowana większość ludzi nie migruje za granicę; znacznie więcej osób przemieszcza się wewnątrz krajów swojego zamieszkania. Niemniej jednak liczba migrantów międzynarodowych na przestrzeni ostatnich lat wyraźnie wzrasta – zarówno w liczbach bezwzględnych, jak i proporcjonalnie – i to w nieco szybszym tempie niż wcześniej przewidywano.

Choć odsetek migrantów i migrantek międzynarodowych wśród ogółu ludności świata jest niewielki (3,6%), na poziomie poszczególnych państw występują znaczne różnice. W niektórych krajach, takich jak Zjednoczone Emiraty Arabskie, międzynarodowi migranci stanowią ponad 88 % populacji.⁶

Gdy analizujemy międzynarodowe populacje migrantów i migrantek w poszczególnych regionach świata, to Europa jest obecnie największym miejscem docelowym – przebywa tam aż 87 mln migrantów międzynarodowych, co stanowi 30,9% międzynarodowej populacji migrantów. Tuż za nią plasuje się Azja z 86 mln międzynarodowych migrantów (30,5%). Ameryka Północna jest miejscem docelowym dla 59 milionów międzynarodowych migrantów (20,9%), zaś Afryka – dla 29 milionów (9%). W ciągu ostatnich 15 lat liczba międzynarodowych migrantów w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach wzrosła ponad dwukrotnie – z około 7 milionów do 15 milionów. Około 9 mln międzynarodowych migrantów i migrantek mieszka w Oceanii, co stanowi około 3,3 procent wszystkich migrantów.⁷

Jak wygląda sytuacja w Polsce? Szacuje się, że łączna liczba cudzoziemców przebywających oficjalnie i nieoficjalnie w Polsce wynosi około 3,5 - 4 mln.⁸

[5] Dostęp: <https://migrationdataportal.org/themes/return-migration>

[6] Dostęp: <https://www.migrationdataportal.org/themes/return-migration>

[7] Dostęp: <https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/>

[8] Dostęp: <https://wei.org.pl/wp-content/uploads/2023/09/Migracje-niewykorzystana-na-razie-szansa-Polski-raport.pdf>

Efekty uczenia się

- Uczniowie i uczennice wiedzą, że migracja jest procesem ciągłym, który odbywa się na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym.
- Potrafią wymienić kilka kluczowych faktów dotyczących krajowych i międzynarodowych przepływów migracyjnych, np. procent ludności świata, który stanowią migranci i migrantki.
- Potrafią opisać niektóre globalne przepływy migracyjne, np. z Chin do krajów afrykańskich; z Azji Południowej i Wschodniej na Bliski Wschód.

5

SKUTKI MIGRACJI

Migracja często stanowi wyzwanie w państwach docelowych.

Spółeczności przyjmujące mogą obawiać się różnic kulturowych, odmiennego stylu życia osób przyjezdnych, a także większej konkurencji na rynku pracy oraz rynku mieszkaniowym. Zmiany zachodzące w lokalnej społeczności, na które rdzenni mieszkańcy nie mają wpływu, często wywołują wśród nich lęk i frustrację. Te obawy są dodatkowo podsycane przez media, które przedstawiając migrantów w stereotypowy i pełen uprzedzeń sposób, co może eskalować napięcia społeczne, potęgować strach przed „innymi” oraz sprzyjać rasizmowi i dyskryminacji.⁹

Tymczasem migracja często przynosi korzyści społecznościom przyjmującym, takie jak innowacje, siła robocza czy większy dobrobyt.

[9] Dostęp: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2018_en_chapter8.pdf https://www.reminder-project.eu/wp-content/uploads/2017/05/REMINDER_Dg_1_Media_effects_migration_mobility_web.pdf

Migracja sprzyja rozwojowi społecznemu i kulturowemu, a także przekłada się na wzrost gospodarczy państw przyjmujących migrantów.

Raport Deloitte – powstały na zlecenie UNHCR – pokazuje, że w 2023 roku uchodźcy z Ukrainy podnieśli PKB Polski o 0,7 procent. Wskutek tak wielkiej migracji nie tylko nie wzrosło bezrobocie i nie zmieniły się zarobki Polaków, ale też podatki płacone przez Ukraińców wyniosły 10-14 miliardów złotych w 2022 roku i 15-20 miliardów w ubiegłym. „*To więcej niż wydatki państwa na początkową pomoc*” – komentują konsultanci Deloitte i przewidują, że w dłuższej perspektywie dzięki ludziom z Ukrainy polski PKB podniesie się o 0,9-1,35 proc. Kluczem do sukcesu było szybkie wejście uchodźców na rynek pracy.¹⁰

Efekty uczenia się

- Uczniowie i uczennice potrafią wyjaśnić i zilustrować przykładami, dlaczego migracja z jednej strony stanowi wyzwanie dla społeczności przyjmujących, a z drugiej przynosi im wymierne korzyści.
- Uczniowie i uczennice potrafią wyjaśnić, dlaczego migracja jest kwestią sporną i dlaczego ludzie mają różne poglądy na jej temat.
- Potrafią wyjaśnić, w jaki sposób migracja może być niewłaściwie przedstawiana przez media, wykorzystywana w sposób populistyczny przez partie polityczne i jakie są tego konsekwencje.

[10] Dostęp: <https://www.unescap.org/sites/default/files/SDD%20AP%20Migration%20Report%20report%20v6-1-E.pdf>

6 WYZWANIA I KORZYŚCI

Również dla krajów pochodzenia migracja może przynieść zarówno wyzwania (np. utratę wykwalifikowanych pracowników i pracowniczek), jak i korzyści (np. wsparcie finansowe przekazywane przez emigrantów ich rodzinom).¹¹ Wsparcie to jest około 3 razy większe niż oficjalna pomoc rozwojowa i wzrosło o 50% w latach 2017-2023, osiągając 669 miliardów dolarów.¹² Gaia Vince przedstawia wiele badań, które pokazują, że pieniądze wysyłane do rodzin przewyższają te płynące z pomocy zagranicznej, że dzieci z rodzin, w których ktoś żyje na emigracji, częściej kończą szkoły podstawowe i kontynuują edukację, a wracający migranci częściej głosują i angażują się w sprawy społeczne swojego kraju.¹³

Proces migracji prowadzi do tworzenia nowych, zróżnicowanych kulturowo społeczeństw. Zachęca do refleksji nad tym, czym jest różnorodność i jak żyć w różnorodnym społeczeństwie. Zjawisko migracji rodzi pytania o to, jak postrzegamy „siebie” i „innych”. Ponieważ migranci i migrantki często mierzą się z uprzedzeniami i nierównym traktowaniem, niektóre państwa wprowadziły nowe przepisy, aby zapobiegać dyskryminacji i chronić prawa człowieka. Rządy przyjmują również strategie wspierające integrację migrantów i migrantek ze społeczeństwem przyjmującym i promujące spójność społeczną.¹⁴

Efekty uczenia się

- Uczniowie potrafią wymienić niektóre wyzwania i korzyści dla krajów pochodzenia, które wiążą się z migracją.
- Uczniowie i uczennice rozumieją, że zjawisko migracji prowokuje pytania o to, jak postrzegamy „siebie” i „innych”.
- Potrafią wymienić rozwiązania prawne mające na celu zapobieganie dyskryminacji migrantów i promowanie równości oraz spójności społecznej.

[11] Dostęp: <https://www.worldbank.org/en/news/infographic/2018/04/24/migration-and-remittances-transit-migration>

[12] Dostęp: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2023/12/18/remittance-flows-grow-2023-slower-pace-migration-development-brief>

[13] za: Katarzyna Boni, "Posuń się! 1,5 miliarda ludzi już jest w drodze" w: Magazyn Książki, link:

https://wyborcza.pl/7,75517,31213387,posun-sie.html?token=9K7ZHloF2sXXcNxaUv_1DDan8TnEk7Huil15FgJ7Wl źródło: "Stulecie nomadów. Jak wędrowki ludów zmieniają świat", przeł. Andrzej Wojtasik, Krytyka Polityczna, Warszawa

[14] Dostęp: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en#:~:text=The%20Pact%20on%20Migration%20and%20Asylum%20is%20a,results%20while%20remaining%20grounded%20in%20our%20European%20values.

PRÓBY KONTROLOWANIA MIGRACJI

Państwa próbują kontrolować migrację i ograniczać liczbę przybywających migrantów i migrantek na wiele sposobów. Budują fizyczne bariery uniemożliwiające przekroczenie granicy (np. zaporę na granicy polsko-białoruskiej czy mur między USA i Meksykiem), uchwalają przepisy ograniczające świadczenia społeczne dla migrantów, inwestują w gospodarki uboższych państw, pomagają w rozwiązywaniu konfliktów.¹⁵

Z drugiej strony, bogatsze kraje zachęcają do pewnych rodzajów migracji z uboższych krajów, ponieważ potrzebują wykwalifikowanych/niewykwalifikowanych pracowników i pracowniczek (np. lekarzy/lekarek i pielęgniarzy/pielęgniarek lub pracowników fizycznych). Firmy również rekrutują wykwalifikowanych migrantów i migrantki, aby zwiększyć swoją konkurencyjność i zmaksymalizować zyski.¹⁶

Efekty uczenia się

- Uczniowie i uczennice potrafią wyjaśnić, dlaczego rządy próbują kontrolować migrację i wymienić niektóre z wykorzystywanych przez nie strategii.
- Uczniowie i uczennice potrafią wyjaśnić i zilustrować przykładami, dlaczego rządy i firmy wspierają niektóre rodzaje migracji w celu wypełnienia luki kompetencyjnej na rynku pracy (np. w sektorze opieki zdrowotnej).

[15] Dostęp: <https://www.dw.com/en/the-eu-turkey-refugee-agreement-a-review/a-43028295-0>
<https://www.worldbank.org/en/topic/competitiveness/publication/global-investment-competitiveness-report>

[16] Dostęp: <https://www.bbc.co.uk/news/business-21849308> (case studies)

Global
Education
Time

globaleducationtime.eu

Lead Partner

Project Partners

Associazione
Luciano Lama
O.D.V.

Programming period 2024-2027

Co-funded by the
European Union

This document has been produced by GET with the financial assistance of the European Union under the DEAR Programme. The contents of this document are the sole responsibility of GET and do not necessarily reflect the position of the European Union or the Programme management structures.

